

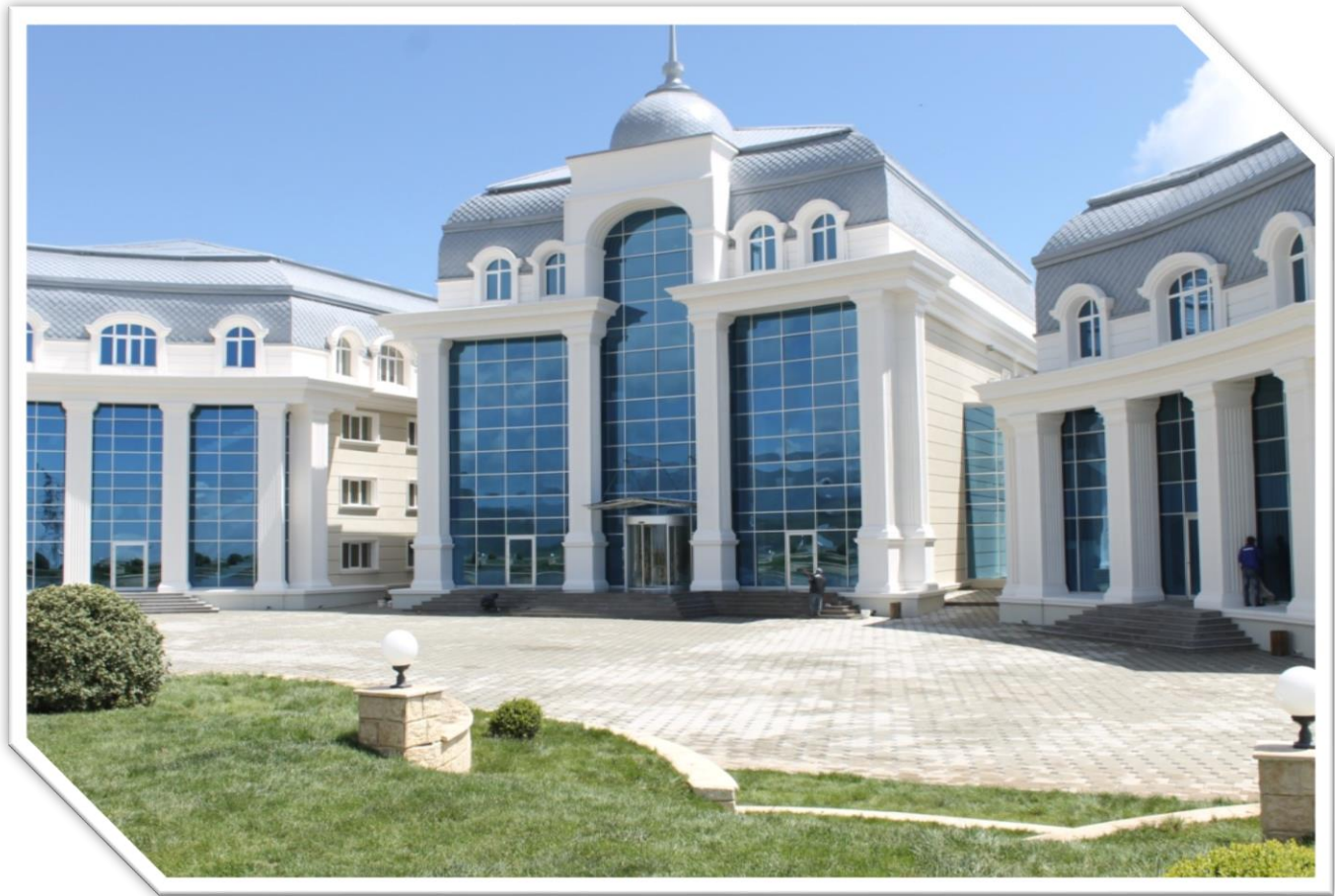
Vergi qanunvericiliyi

*Tədris Mərkəzinin dinləyiciləri üçün təlim materialı –
I Fəsil*

01.01.2020

Vergilər Nazirliyi Tədris Mərkəzi
M. Əkbərov, R. Əhmədov, A. Mustafayev, T. Abbasov

Mündəricat

I FƏSİL. FİZİKİ ŞƏXSLƏRİN GƏLİR VERGİSİ. HÜQUQİ ŞƏXSLƏRİN MƏNFƏƏT VERGİSİ.

I Fiziki şəxslərin gəlir vergisi

1.1.	Vergi ödəyiciləri.....	4
1.2.	Vergitutma obyektı.....	4
1.3.	Gəlir.....	4
1.4.	Muzdlu işlə əlaqədar alınan gəlir.....	5
1.5.	Muzdlu işə aid olmayan fəaliyyətdən gəlir.....	7
1.6.	Gəlirin dəqiqləşdirilməsi.....	9
1.7.	Gəlir vergisinin dərəcəsi.....	10
1.8.	Gəlir vergisindən azadolmalar və güzəştlər.....	11

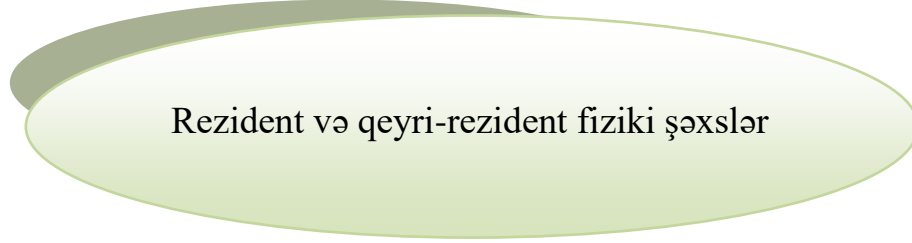
II Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi

2.1.	Vergi ödəyiciləri.....	18
2.2.	Vergitutma obyektı.....	18
2.3.	Verginin dərəcələri.....	19
2.4.	Azadolmalar və güzəştlər.....	20
2.5.	Nəzarət sualları.....	23
2.6.	Müstəqil öyrənmə üçün tapşırıqlar.....	24
2.7.	Ədəbiyyat.....	26

I FƏSİL. FİZİKİ ŞƏXSLƏRİN GƏLİR VERGİSİ. HÜQUQİ ŞƏXSLƏRİN MƏNFƏƏT VERGİSİ.

1.1. FİZİKİ ŞƏXSLƏRİN GƏLİR VERGİSİ

Vergi ödəyiciləri

Vergitutma obyektı

- Rezidentlərin gəlirləri üzrə vergitutma obyektı vergi ili üçün rezidentlərin bütün gəliri ilə həmin dövr üçün Vergi Məcəlləsi ilə müəyyənləşdirilən gəlirdən çıxılan məbləğ arasındakı fərqdən ibarət olan vergiyə cəlb edilən gəlirdir. Xüsusi notarius tərəfindən bir ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlar (xərclər nəzərə alınmadan) vergitutma obyektıdır. Ödəmə mənbəyində vergi tutulduğu halda, vergitutma obyektı vergiyə cəlb olunan gəlirdir.

- Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəlik vasitəsilə fəaliyyət göstərən qeyri-rezident vergi ödəyicisi daimi nümayəndəliyi ilə əlaqədar olan vergiyə cəlb edilən gəlirləri üzrə gəlir vergisinin ödəyicisidir. Vergiyə cəlb olunan gəlir, konkret dövrdə Azərbaycan mənbələrindən daimi nümayəndəliklə bağlı əldə edilən ümumi gəlirlə həmin dövrdə bu gəlirlərin əldə edilməsi ilə əlaqədar çəkilən və gəlirdən çıxılan məbləğ arasındakı fərqdır.

- Qeyri-rezidentin yuxarıda göstərilməyən, lakin vergiyə cəlb edilməsi Vergi Məcəlləsinin 125-ci maddəsində nəzərdə tutulan ümumi gəliri, gəlirdən çıxılan məbləğ nəzərə alınmadan ödəniş yerində vergitutma obyektıdır.

Misal. Azərbaycan Respublikasında daimi nümayəndəliyi olmayan qeyri-rezident fiziki şəxs rezident vergi ödəyicisinin malını onunla bağlanmış müqaviləyə əsasən Gürcüstandan Azərbaycan Respublikasına daşıyır. Müqavilə şərtlərinə görə vergi ödəyicisi qeyri-rezident fiziki şəxsə 500 ABŞ dolları ödəməlidir. Bu halda 500 ABŞ dollarının Mərkəzi Bankın rəsmi məzənnə kursu ilə manat ekvivalenti həcmində məbləğ qeyri-rezident fiziki şəxsin çəkdiyi xərclər çıxılmadan ödəmə mənbəyində vergitutma obyektı hesab olunur.

- Məşğulluqdan və ya əmlakın təqdim edilməsindən gəlir əldə edən qeyri-rezident fiziki şəxs Azərbaycan mənbəyindən təqvim ili ərzində əldə etdiyi bu növ ümumi gəlirin Vergi Məcəlləsi ilə müəyyənləşdirilən, həmin dövrdə bu gəlirə aid olan və ondan çıxılan xərclər qədər azaldılan məbləği üzrə gəlir vergisinin ödəyicisidir.

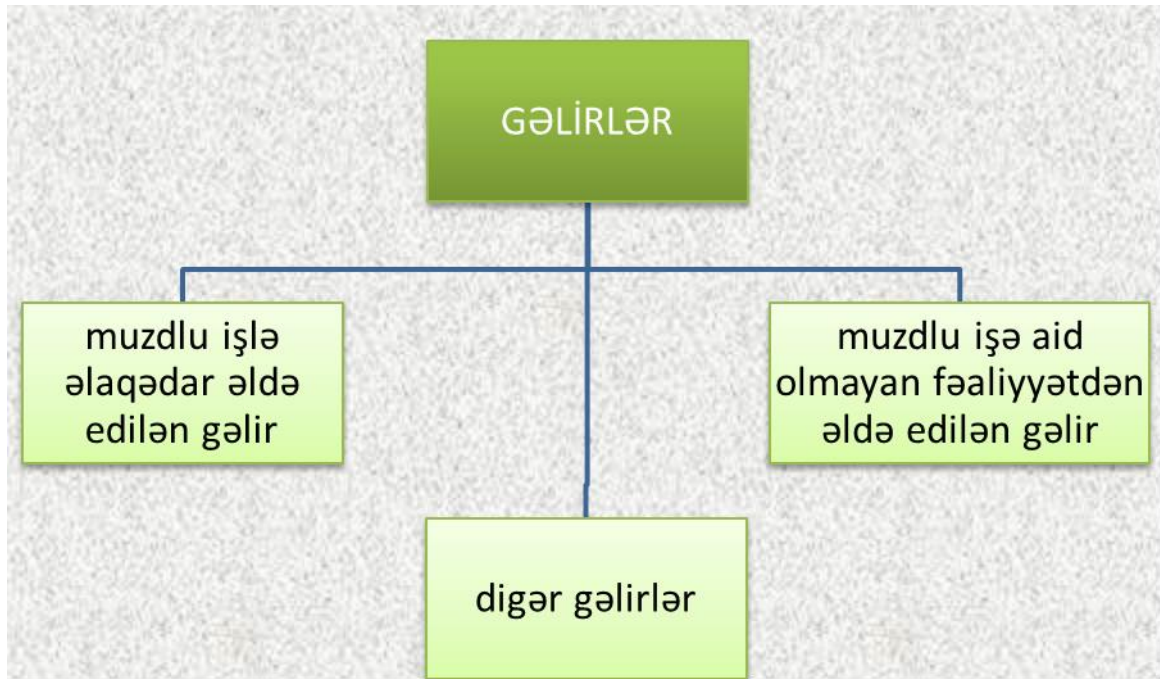
Hüquqi şəxsin nizamnamə kapitalındakı iştirak payı və ya səhmlər xalis aktivlərin iştirak payı və ya səhmlərə mütənasib dəyərindən yuxarı qiymətə təqdim edildikdə faktiki təqdimetmə qiyməti ilə nizamnamə kapitalındakı iştirak payının və ya səhmin nominal dəyəri arasındakı fərq, iştirak payı və ya səhmlər xalis aktivlərin iştirak payı və ya səhmlərə mütənasib dəyərindən aşağı qiymətə (güzeştli qiymətlə) təqdim edildikdə isə alqı-satqı müqaviləsinin bağlandığı tarixə xalis aktivlərin mütənasib dəyəri ilə nizamnamə kapitalındakı

iştirak payının nominal dəyəri arasındakı fərq vergiyə cəlb edilən gəlirdir. İştirak payları və ya səhmlər nominal qiymətdən yuxarı qiymətə alınmışdırsa, həmin iştirak paylarının və ya səhmlərin təqdim edilməsi zamanı gəlirdən çıxılan xərclər bu aktivlərin faktiki satınalma qiyməti ilə nəzərə alınır.

Gəlir

- Rezident vergi ödəyicisinin gəliri onun Azərbaycan Respublikasında və Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında əldə etdiyi gəlirdən ibarətdir.

- Qeyri-rezident vergi ödəyicisinin gəliri onun Azərbaycan Respublikası mənbələrindən əldə etdiyi gəlirlərdən ibarətdir.

Muzdlu işlə əlaqədar alınan gəlir

- Fiziki şəxs tərəfindən muzdlu işlə əlaqədar alınan gəlir — əmək haqqı, bu işdən alınan hər hansı ödəmə və ya fayda, o cümlədən əvvəlki iş yerindən, yaxud gələcək muzdlu işdən alınan gəlirdir.

- Yuxarıda qeyd edilən məqsədlər üçün gəlirin məbləği, aşağıda göstərilən məbləğdən işçinin əldə etdiyi gəlirə görə ödədiyi hər hansı xərc çıxıldıqdan sonra qalan məbləğə bərabərdir:

a) fiziki şəxsə banklararası kredit hərracında olan faiz dərəcəsi aşağı faiz dərəcəsi ilə ssuda verildiyi halda — bu tipli ssudalar üzrə banklararası kredit hərracında olan faiz dərəcəsinə uyğun faizlə ödənməli olan məbləğlə aşağı faiz dərəcəsinə uyğun ödənməli olan məbləğ arasındakı fərq;

Misal. Müəssisə işçisinə 1 il müddətinə 1.000 man məbləğində ssuda vermişdir. Ssudanın illik faiz dərəcəsi 8 %-dir. Banklararası kredit hərracında olan faiz dərəcəsi isə 14% təşkil edir. Bu zaman işçinin muzdlu işlə əlaqədar əldə etdiyi gəlirə 60 $(1000 \times (14-8) / 100)$ man. əlavə edilməlidir.

b) işə götürənin öz işçisinə malı, işi və ya xidməti təqdim etdiyi, yaxud hədiyyə verdiyi halda — bu cür malların, işlərin və xidmətlərin bazar qiyməti ilə dəyəri;

Misal 1. İşəgötürən öz işçisinə bazar qiyməti 150 manat olan kostyumu hədiyyə vermişdir. Bu zaman 150 manat işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunacaq.

Misal 2. Müəssisə Novruz bayramı münasibətilə hər bir işçisinə əvəzsiz olaraq bazar dəyəri 100 manat olan ərzaq məhsulları paylamışdır. Bu halda 100 manat hər bir işçinin mart ayında maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunmalı və gəlir vergisinə cəlb olunmalıdır.

Misal 3. İşəgötürən öz işçisinə istehsal etdiyi ətəri 30 manata satmışdır. Həmin ətirin bazar qiyməti isə 50 manatdır. Bu halda ətirin bazar qiyməti ilə işçiyə satıldığı qiymət arasındakı fərq, yəni 20 manat işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunacaq.

c) işçinin xərclərinin əvəzi ödənilməsi halda — ödənen vəsaitin məbləği;

Misal 1. İşçinin aylıq vəzifə maaşı 500 manatdır. Fərdi sahibkar işçinin maddi çətinliyi səbəbindən onun bir aylıq mənzil kirayə haqqının əvəzini (200 manat) işçiyə ödəmişdir. Bu zaman həmin məbləğ işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunacaq. Deməli işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəliri $500 + 200 = 700$ manat təşkil edəcəkdir.

d) işçinin işə götürənə olan borcunun və ya öhdəliyinin bağışlanıldığı halda — həmin borcun və ya öhdəliyin məbləği;

Misal 1. İşçinin aylıq əmək haqqı 340 manat təşkil edir. Həmin işçinin müəssisəyə 300 manat borcu vardır və hesabat ayında həmin məbləğ müəssisə tərəfindən işçiyə bağışlanmışdır. Bu halda işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəliri $340 + 300 = 640$ manat təşkil edəcəkdir.

Misal 2. Kassirin səhlənkarlığı üzündən kassada 300 manat pul vəsaiti əskik gəlmişdir. Kassirə müəssisə arasında tam maddi məsuliyyət haqqında müqavilə bağlanmışdır. Əgər müəssisə rəhbərliyi 300 manat vəsaiti kassirdən tələb etməyib, bağışlayarsa bu zaman həmin məbləğ işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunacaq.

e) işə götürən tərəfindən ödənilən sığorta haqları;

Misal 1. Müəssisə öz işçisini həyatın yığım sığortası üzrə sığortalamışdır və bunun müqabilində hər ay sığorta şirkətinə 100 manat pul ödəyir. Bu halda 100 manat hər ay işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə əlavə olunacaq.

Misal 2. Müəssisə öz işçisini istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari qaydada sığortalamışdır. Bu zaman müəssisə tərəfindən sığortaçıya ödənilən sığorta haqqı işçinin maddi işlə əlaqədar əldə etdiyi gəlirə daxil edilir.

(Qeyd: bu maddə fiziki şəxs tərəfindən maddi işlə əlaqədar alınan gəliri müəyyən edir. Bu o demək deyildir ki, bu maddədə göstərilən gəlirlərin hamısı vergiyə cəlb olunur. Sığorta haqlarının gəlir vergisindən azad olması barədə 102.1.8-ci maddədə göstərilmişdir).

f) hər hansı digər halda — normativ-hüquqi aktlarda başqa qiymətləndirmə metodu göstərilərsə, bazar qiymətinə uyğun olaraq müəyyən edilən dəyər;

g) işəgötürən tərəfindən işçiyə (təhtəlhesab şəxsə) verilmiş təhtəlhesab vəsait Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada geri qaytarılmadıqda – həmin vəsaitin məbləği.

- Faktiki ezamiyyə xərclərinin, habelə Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş dəniz nəqliyyatında ezamiyyə xərcləri əvəzinə üzücü heyətin üzvlərinə sutkalıq ödənişlərin və ya digər işgüzar xərclərin əvəzinin ödənilməsi gəlirə daxil deyildir.

Misal 1. İşçi Gəncə şəhərinə 1 günlük ezam edilmişdir. NK-nin “Ezamiyyə xərclərinin normaları haqqında” 25 yanvar 2008-ci il tarixli 14 nömrəli Qərarına əsasən Gəncə şəhərində ezamiyyə xərclərinin 1 günlük norması 70 manat müəyyən edilmişdir. İşçi ezamiyyətdən qayıtdıqdan sonra təqdim etdiyi avans hesabatında 65 manat vəsaiti istifadə etdiyini göstərmişdir. Müəssisənin işçiyə verdiyi 65 manat pul vəsaiti onun maddəli işlə əlaqədar əldə etdiyi gəlirə daxil deyildir.

Misal 2. İşçi Gəncə şəhərinə 1 günlük ezam edilmişdir. NK-nin “Ezamiyyə xərclərinin normaları haqqında” 25 yanvar 2008-ci il tarixli 14 nömrəli Qərarına əsasən Gəncə şəhərində ezamiyyə xərclərinin 1 günlük norması 70 manat müəyyən edilmişdir. İşçi ezamiyyətdən qayıtdıqdan sonra təqdim etdiyi avans hesabatında 90 manat vəsaiti istifadə etdiyini (mehmanxana xərcləri barədə müvafiq təsdiqedicə sənədləri təqdim etmək şərtilə) göstərmişdir. Baxmayaraq ki, ezamiyyət üçün işçiyə normadan artıq vəsait verilmişdir, 90 manat və ya aradakı fərq məbləği (20 man) onun maddəli işlə əlaqədar əldə etdiyi gəlirə daxil deyildir. Çünki VM-nin 98.3-cü maddəsində “norma daxilində” yox, “faktiki ezamiyyə xərcləri”ndən söhbət gedir. Ezamiyyə xərclərinin faktiki məbləği qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normadan artıq olduğu halda faktiki ezamiyyə xərclərinin əvəzi xərclərin çəkilməsini təsdiq edən sənədlər əsasında ödənilsə, bu qaydada ödənilmiş ezamiyyə xərci fiziki şəxsin vergi tutulan gəlirinə aid edilmir. Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normadan artıq ödənilən faktiki ezamiyyə xərclərinin məbləği müvafiq sənədlərlə təsdiq edilmədiyi halda, həmin xərclərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş normadan artıq olan hissəsi işçinin vergiyə cəlb olunan gəlirinə aid edilir.

- Yuxarıda göstərilən məbləğlərə və xərclərə aksizlər, əlavə dəyər vergisi və qiymətləndirilən əqdlə əlaqədar işəgötürənin ödəməli olduğu hər hansı digər vergi daxildir.

Misal 1. İşəgötürən öz işçisinə bazar qiyməti 1000 manat (ƏDV-siz) olan mebel dəstini hədiyyə vermişdir. Əgər işəgötürən şəxs ƏDV ödəyicisidirsə, onda həmin mala hesablanan 180 manat ƏDV də işçinin gəlirinə əlavə olunacaq. Deməli, işçinin maddəli işlə əlaqədar əldə etdiyi aylıq gəlirə 1180 manat əlavə olunacaq.

Misal 2. Benzin satışı ilə məşğul olan firma öz işçisinə təmənnəsiz olaraq 90 manat məbləğində 100 litr benzin vermişdir. Bu qiymətin tərkibinə satış qiyməti, aksiz və ƏDV daxildir.

İşəgötürən tərəfindən əyləncə və yemək xərclərinin, habelə işçilərin mənzil və digər sosial xarakterli xərclərinin çəkilməsinin nəticəsi kimi əldə edilən gəlir vergi tutulan gəlirə aid deyildir.

Maddəli işə aid olmayan fəaliyyətdən gəlir

Maddəli işə aid olmayan fəaliyyətdən gəlirlər sahibkarlıq və qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlərdən ibarətdir.

1. Sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlərə o cümlədən aşağıdakılar aiddir:

sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunan aktivlərin təqdim edilməsindən gəlir

sahibkarlıq fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasına və ya müəssisənin bağlanmasına razılıq verilməsinə görə alınan gəlir

əsas vəsaitlərin qalıq dəyərindən artıq qiymətə təqdim edilməsindən varanan gəlirlər

gəlirdən çıxılan kompensasiya edilən məbləğlərdən və ya ehtiyatların azalmasından gəlir

Fiziki şəxsin illik gəliri 24 000 manat olmuşdur. O cümlədən:

- sahibkarlıq fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasına və ya müəssisənin bağlanmasına razılıq verilməsinə görə alınan gəliri 4 000 manat;
- büdcədən maliyyələşən səhiyyə şöbəsinə göstərdiyi xidmətə görə 13 000 manat;
- sahibkarlıq fəaliyyətində istifadə etdiyi əsas vəsaitlərin təqdim edilməsindən gəlir (müsbət fərq) 7 000 manat.

Fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan illik gəlirindən gəlir vergisini müəyyən edin.

Fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan gəliri sahibkarlıq fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasına və ya müəssisənin bağlanmasına razılıq verilməsinə, büdcədən maliyyələşən səhiyyə şöbəsinə göstərdiyi xidmətə və sahibkarlıq fəaliyyətində istifadə etdiyi əsas vəsaitlərin təqdim edilməsinə görə əldə etdiyi gəlirlərdən ibarət olacaqdır. Bu halda fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan illik gəlirindən gəlir vergisi aşağıdakı kimi hesablanacaq:

$$24\ 000 \times 20\% = 4800$$

2. Qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirə, o cümlədən aşağıdakılar aiddir:

faiz gəliri

dividend

əmlakın icarəyə verilməsindən gəlir

royalti

Fiziki şəxs hər hansı bir ixtiranın və ya kəşfin müəllifidir. Həmin ixtiradan və ya kəşfdən istifadə hüququnu başqa subyektə verir. İstifadə hüququnun verilməsinə görə fiziki şəxsin aldığı haqq - royalti şəklində gəlirdir

vergi ödəyicisinə bağışlanmış borcun məbləği, işçinin işə götürəne olan borcunun və ya öhdəliyinin bağışlanıldığı hal istisna olmaqla

sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunmayan aktivlərin təqdim edilməsindən gəlir

təqvim ili ərzində alınan hədiyyə və mirasların məbləği, işəgötürənin öz işçisinə malı, işi və ya xidməti təqdim etməsi, yaxud hədiyyə verməsi istisna olmaqla

vergi ödəyicisinin aktivlərinin ilkin qiymətinin artdığını göstərən hər hansı digər gəlir (təqdim olunduğu təqdirdə) - əmək haqqından başqa

həyatın yığım sığortası üzrə sığorta olunanın ödədiyi və ya onun xeyrinə ödənilən sığorta haqları ilə sığorta ödənişləri arasındakı fərq

xüsusi notarius tərəfindən aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlar

vəkillik fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər tərəfindən bu fəaliyyətlə bağlı göstərilən xidmətə görə alınan haqq

idman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından əldə edilən uduşlar

Gəlirin dəqiqləşdirilməsi

Fiziki şəxsin aldığı və Vergi Məcəlləsinin 122-ci, 123-cü, 124-cü, 150.1.9-cu və 150.1.10-cu maddələrinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasında ödəmə mənbəyindən vergi tutulmuş dividend, faiz, icarə haqqı, royalti, daşınmaz əmlakın təqdim edilməsindən

əldə edilən gəlirlər və idman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından əldə edilən uduşlar ümumi gəlirdən çıxılır.

Fiziki şəxsin illik gəliri 18 000 manatdır (o cümlədən digər müəssisələrdə iştirak payına görə aldığı dividend 2 000 manat və sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunan aktivlərin təqdim edilməsindən gəliri 16 000 manat). Digər müəssisələrdə iştirak payına görə aldığı dividendin ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunduğu məlumdur. Fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan illik gəlirini müəyyən edin.

Fiziki şəxsin digər müəssisələrdə iştirak payına görə aldığı dividend ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunduğu üçün bir daha vergiyə cəlb olunmur. Yalnız sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunan aktivlərin təqdim edilməsindən əldə etdiyi gəliri vergiyə cəlb olunacaqdır. Bu halda fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan illik gəliri:

$$18\ 000 - 2\ 000 = 16\ 000 \text{ manat olur.}$$

Gəlir vergisinin dərəcəsi

Vergi Məcəlləsinin 101.1-1-ci maddəsinin müddəaları nəzərə alınmaqla, fiziki şəxslərin maddəli işdən aylıq gəlirlərindən vergi aşağıdakı cədvələ uyğun tutulur:

1-ci cədvəl

Vergi tutulan aylıq gəlirin məbləği	Verginin məbləği
2500 manatadək	14 faiz
2500 manatdan çox olduqda	350 manat + 2500 manatdan çox olan məbləğin 25 faizi

Neft-qaz sahəsində fəaliyyəti olmayan və qeyri-dövlət sektoruna aid edilən vergi ödəyicilərində işləyən fiziki şəxslərin maddəli işdən aylıq gəlirlərindən vergi 2019-cu il yanvarın 1-dən 7 il müddətində aşağıdakı cədvələ uyğun olaraq tutulur:

2-ci cədvəl

Vergiyə cəlb edilən aylıq gəlir	Verginin dərəcəsi
8000 manatadək	0 faiz
8000 manatdan çox olduqda	8000 manatdan çox olan məbləğin 14 faizi

İki və ya daha çox yerdə maddəli işləyən fiziki şəxslərin gəlirlərindən gəlir vergisi hər bir iş yerində ödənilən məbləğdən ayrıca hesablanır və dövlət büdcəsinə ödənilir.

Fiziki şəxs həm orta məktəbdə, həm də dövlət ali məktəbində müəllimlik fəaliyyəti ilə əlaqədar gəlir əldə edir. Onun orta məktəbdə göstərdiyi fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlir 240 manat, ali məktəbdə göstərdiyi fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlir isə 370 manat təşkil edir. Deməli, fiziki şəxsin hər bir iş yerindən əldə etdiyi gəlir ayrılıqda aylıq gəlirin vergiyə cəlb edilməsi cədvəlinə uyğun olaraq vergiyə cəlb edilməlidir.

Fiziki şəxslərin muzzdu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunan gəlirlərindən vergi yuxarıda nəzərdə tutulan dərəcələrə uyğun olaraq hesablanır və aidiyyəti üzrə ödənilir. Dövlət sosial təminat sistemi vasitəsilə ödənilən pensiyalar istisna edilməklə, digər şəxslərə pensiya ödəyən hüquqi şəxslər və ya sahibkarlar, vergi ödəyicisi kimi vergi orqanlarında uçota alınmayan, VÖEN təqdim etməyən fiziki şəxslərin göstərdiyi xidmətlərə (işlərə) görə həmin fiziki şəxslərə haqq ödəyən hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar tərəfindən gəlir vergisi 1-ci cədvəldə nəzərdə tutulan verginin dərəcəsi müvafiq olaraq pensiya alan və xidməti göstərən şəxsin gəlirlərinə tətbiq edilməklə hesablanır.

Vergi Məcəlləsinin məqsədləri üçün neft-qaz sahəsində fəaliyyətin və qeyri-dövlət sektorunun meyarları Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilir.

Qeyri – sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə illik gəlirdən 14 faiz dərəcə ilə vergi tutulur:

Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslərin vergiyə cəlb edilən gəlirlərindən 20 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

Xüsusi notarius tərəfindən bir ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan (xərclər nəzərə alınmadan) 10 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

İdman oyunları ilə əlaqədar aparılan mərc oyunlarından, lotereyaların keçirilməsindən, habelə digər yarışlardan və müsabiqələrdən pul şəklində əldə edilən uduşlardan (mükafatlardan) iştirakla bağlı ödənilən pul vəsaiti (pul qoyuluşu) çıxılmaqla qalan məbləğdən (Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar təşkil edilən mərc oyunlarından, yarışlardan və müsabiqələrdən əldə edilən nağd pul vəsaiti istisna olmaqla) 10 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

Vergi ödəyicisi kimi vergi orqanında uçotda olmayan fiziki şəxslərin “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 3.5-ci maddəsində göstərilən malların təqdim edilməsindən əldə edilən gəlirlərindən (vergidən azad olunan gəlirlər istisna olmaqla) xərclər çıxılmadan 2 faiz dərəcə ilə vergi tutulur.

“Nağdsız hesablaşmalar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Maddə 3.5. Vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi ödəyicisi olmayan fiziki şəxslərdən aşağıdakı mallar nağd qaydada satın alınabilir:

3.5.1. kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılarından kənd təsərrüfatı məhsullarının qəbulu;

3.5.2. əlvan və qara metal qırıntılarının qəbulu;

3.5.3. utilizasiya və digər məqsədlər üçün kağız, şüşə və plastik məmulatların qəbulu;

3.5.4. utilizasiya məqsədləri üçün işlənmiş şinlərin qəbulu.

Gəlir vergisindən azadolmalar və güzəştlər

1. Fiziki şəxslərin aşağıdakı gəlirləri gəlir vergisindən azaddır:

- rotasiya qaydasında xaricə ezamiyyətə göndərilən diplomatik xidmət əməkdaşlarının, diplomatik xidmət orqanlarının inzibati-texniki xidmətini həyata keçirən şəxslərin, Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən səfirlik və konsulluqlarında ticarət nümayəndələrinin və onların aparatlarının işçilərinin və mühafizəsi zəruri hesab edilən Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdə və beynəlxalq təşkilatlarda fəaliyyət göstərən diplomatik nümayəndəliklərinin və konsulluqlarının mühafizəsini həyata keçirən hərbi qulluqçuların xarici ölkədə aldığı əmək haqqı, Azərbaycan vətəndaşı olmayan diplomatik və ya konsulluq əməkdaşının rəsmi məşğulluğundan gəlir;

- Azərbaycan Respublikasının rezidenti olmayan şəxsin iş yerindən gəlir — əgər bu gəlir Azərbaycan Respublikasının rezidenti olmayan işəgötürən tərəfindən, yaxud onun adından ödənilirsə və qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi tərəfindən və ya onun adından, yaxud daimi nümayəndəlikdə fəaliyyəti ilə əlaqədar ödənilirsə;

- təqvim ili ərzində alınan hədiyyə, maddi yardım, birdəfəlik müavinət və miraslar:

hədiyyələrin, təhsil və ya müalicə haqlarını ödəmək üçün maddi yardımın, birdəfəlik müavinətin dəyərinin 1000 manatadək olan hissəsi, xaricdə müalicə haqlarını ödəmək üçün maddi yardımın dəyərinin 2000 manatadək olan hissəsi, mirasların dəyərinin 20000 manatadək olan hissəsi;

Misal 1. Dövlət müəssisəsi aylıq əmək haqqı 400 manat olan işçi Hüseynova təhsil xərclərini ödəmək üçün fevral ayında 1.500 manat məbləğində yardım göstərmişdir. Hüseynovun fevral ayı üçün vergiyə cəlb olunan gəliri aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: Hüseynovun muzzdlu işlə əlaqədar əldə edilən aylıq gəliri 2500 manatadək olduğundan, ondan 200 manat çıxılmalıdır. Eyni zamanda təhsil haqqını ödəmək üçün maddi yardımın 1.000 manatadək olan hissəsi vergiyə cəlb edilmir. Maddi yardımın 1.000 manatdan yuxarı olan hissəsi, yəni 500 (1500 – 1000) manat Hüseynovun aylıq əmək haqqının 200 manatdan çox olan hissəsi ilə toplanaraq 700 (200+500) manat fevral ayı üçün vergiyə cəlb olunan gəlirini təşkil edəcəkdir.

Misal 2. Fiziki şəxsin illik gəliri 10 000 manat olmuşdur (o cümlədən 1 500 manat dəyərində hədiyyə, 2 200 manat xaricdə müalicə almaq üçün maddi yardım). Fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan gəlirini müəyyən edin.

Hədiyyələrin dəyərinin 1 000 manatadək olan hissəsi, xaricdə müalicə almaq üçün maddi yardımın dəyərinin 2 000 manatadək olan hissəsi gəlir vergisindən azaddır. Bu halda fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan gəliri:

$10\ 000 - (1000 + 2000) = 7\ 000$ manat olur.

Təhsil və ya müalicə haqları almış şəxslərə bu güzəşt o halda verilir ki, həmin məbləğlərin təyinatı üzrə ödənildiyini təsdiq edən müvafiq sənədlər təqdim edilmiş olsun.

hədiyyə, maddi yardım, və miras vergi ödəyicisinin ailə üzvlərindən alındığı halda onun tam dəyəri.

- əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə görə ödənilən müavinətlər istisna olmaqla, dövlət müavinətləri, əvəzsiz dövlət köçürmələri, dövlət pensiyaları, dövlət təqaüdləri, işçilərin sayının və ştatların ixtisar edilməsi ilə əlaqədar olaraq əmək müqaviləsinə xitam verildikdə işçilərə Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə müvafiq ödənilən təminatlar, habelə Azərbaycan Respublikasının qanunları və AR Prezidentinin qərarları əsasında dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına fərdi birdəfəlik ödəmələr və ya maddi yardımlar;

İşçi 2017-ci ilin may ayının 5-dən 10-dək əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirilməsi ilə, mayın 20-dən isə hamiləliklə əlaqədar xəstəlik vərəqəsi təqdim etmişdir. İşçinin may ayı üçün vergiyə cəlb olunan gəliri may ayındakı iş günlərinə müvafiq hesablanan əmək haqqı məbləği ilə əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirməsinə görə ödənilən müavinətin məbləğindən ibarət olacaqdır. Hamiləliklə əlaqədar may ayı üçün ödənilən müavinət işçinin vergiyə cəlb edilən gəlirinə daxil edilmir.

- alimentlər;

- fiziki şəxsin əsas iş yerində (əmək kitabçasının olduğu yerdə) hər hansı muzzdu işlə əlaqədar əldə edilən aylıq gəliri 2500 manatadək olduqda 200 manat, illik gəliri 30000 manatadək olduqda 2400 manat məbləğində olan hissəsi;

- qiymətli daşlardan və metallardan, qiymətli daşlar və metalların məmulatlarından, incəsənət əsərlərindən, əntiq əşyalardan və vergi ödəyicisinin sahibkarlıq fəaliyyətində istifadə edilən və ya istifadə edilmiş əmlakdan başqa, daşınan maddi əmlakın təqdim edilməsindən gəlir;

- sığorta hadisəsi baş verdikdə sığorta olunanın və faydalanan şəxsin həyatına, habelə onun əmlakına və ya əmlak mənafeələrinə dəymiş zərərin əvəzini ödəmək üçün pul və ya natura şəklində ödənilmiş vəsait, həmçinin işəgötürən tərəfindən ödənilən bütün növ icbari sığorta və könüllü tibbi sığorta haqları, 3 ildən az olmayan müddətə bağlanan müqavilə ilə həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə işəgötürənin sığortaolunanın vergiyə cəlb olunan gəlirlərinin 50 faizindən çox olmayan hissəsindən Azərbaycan Respublikasının sığortaçılarına ödədikləri sığorta haqları, həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə müqavilənin qüvvəyə mindiyi andan etibarən 3 illik müddət keçdikdən sonra sığorta olunana və faydalanan şəxsə ödənilən hər hansı məbləğlər;

- dəymiş zərərlərin ödənilməsi ilə bağlı alınan kompensasiya ödənişləri;

- bilavasitə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalından alınan gəlirlər;

- sənətkarlığın misgərlik, qalayçılıq və saxsı məmulatlarının, təsərrüfat müxəlləfatının, bağçılıq-bostançılıq alətlərinin, xalq musiqi alətlərinin, oyuncaqların, suvenirlərin, qamışdan

və qarğıdan məişət əşyalarının düzəldilməsi, keramika məmulatlarının bədii işlənməsi, bədii tikmə, ağac materiallardan məişət alətlərinin hazırlanması sahəsində fəaliyyət göstərən fiziki şəxslərin gəliri;

- Fiziki şəxslərə kompensasiya xarakterli aşağıdakı ödəmələr:

- iş vaxtı daimi yolda olan və ya işi gediş-gəliş (səyyar) xarakteri daşıyan, çöl təşkilatlarında işləyən işçilərə gündəlik ezamiyyə xərclərinin əvəzində verilən əlavə vəsaitin, habelə Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş dəniz nəqliyyatında ezamiyyə xərcləri əvəzinə üzücü heyətin üzvlərinə sutkalıq ödənişlərin qanunvericiliklə nəzərdə tutulan məbləği;

- Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə müəyyən edilmiş ezamiyyə xərclərinin məbləği;

- ağır, zərərli və təhlükəli istehsalatlarda işçilərin tibbi müayinədən keçirilməsi üçün işəgötürənin hesabına qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ödənilmiş xərc məbləği;

- əmək şəraiti zərərli, ağır olan və yeraltı işlərdə çalışan işçilərə verilən pulsuz müalicə-profilaktik yeməklər, süd və ona bərabər tutulan digər məhsulların dəyəri və işçilərə müəyyən edilmiş müddətlərdə və tələb olunan çeşidlərdə verilən xüsusi geyim, xüsusi ayaqqabı və digər fərdi mühafizə vasitələrinin dəyəri;

- istehsalatdan ayrılmaqla təhsil almağa göndərilmiş tələbələrə, doktorantlara və magistrələrə müəssisə və təşkilatların hesabına ödənilən təqaüd məbləği;

- təbii fəlakət və digər fəvqəladə hallarla əlaqədar AR-nın Prezidenti, Nazirlər Kabineti və AR-nın yerli icra hakimiyyəti orqanlarının qərarları əsasında, habelə xarici dövlətlər və digər təşkilatlar tərəfindən göstərilən birdəfəlik yardımlar;

- verdikləri qana görə donorlara ödənilən kompensasiya məbləği;

- dalğıcı işləri üçün pul mükafatı;

- ictimai təşkilatlar, xeyriyyə cəmiyyətləri və fondları tərəfindən verilən maddi yardımlar;

- hərbi qulluqçulara, hakimlərə, prokurorluq orqanlarının prokurorluq işçilərinə və prokurorluq işçiləri olmayan hərbi qulluqçularına, hüquq-mühafizə orqanlarının xüsusi rütbəsi olan əməkdaşları-na ödənilən bütün növ ödənişlər (vəzifə və hərbi (xüsusi) rütbəyə görə maaşlar istisna olmaqla), habelə, əməliyyat-axtarış fəaliyyəti subyektləri ilə əməkdaşlıq edən şəxslərə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti subyektlərinə kömək edən şəxslərə ödənilən bütün növ əmək haqqı, mükafat və digər maddi təminatlar;

- işəgötürən tərəfindən işçinin hərbi və alternativ xidmətə çağırılması ilə əlaqədar ödənilən müavinətlərin qanunvericilikdə nəzərdə tutulan məbləği;

- Yarışlarda və müsabiqələrdə əşya şəklində alınan mükafatların tam dəyəri. Beynəlxalq yarışlarda və müsabiqələrdə pul şəklində alınan mükafatların dəyəri 4000 manatadək, respublika, şəhər və rayon yarışlarında və müsabiqələrində isə — 200 manatadək.

Fiziki şəxs respublika müsabiqəsində qalib gələrək 400 manat pul mükafatı almışdır. Alınmış mükafata görə fiziki şəxsin vergiyə cəlb olunan gəliri 200 (400 – 200) manat təşkil edəcəkdir.

- Dövlət qulluqçusuna pensiya yaşına çatmasına görə könüllü işdən çıxması ilə əlaqədar verilən birdəfəlik haqq.

- Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatlarına öz səlahiyyətlərinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı xərclərin ödənilməsi üçün qanunla müəyyən edilmiş miqdarda verilən aylıq pul təminatı və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarı ilə vəzifəyə təyin olunan Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti və digər dövlət orqanlarının (təsisatlarının), Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının və dövlətin adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin rəhbər işçilərinə səlahiyyətlərinin icrası ilə bağlı təmsilçilik xərclərinin ödənilməsi üçün verilən vəzifə maaşlarına aylıq əlavə pul təminatı;

- "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən fiziki şəxslərə ödənilən kompensasiya;

- Azərbaycan Respublikasının keçmiş Prezidentinə və onun ailə üzvlərinə ödənilən pensiya, müavinət və digər ödənişlərin məbləği.

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarına əsasən yaradılan sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının rezidenti olan hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslərin sənaye və texnologiyalar parkındakı fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlir (əmək haqqından tutulan gəlir vergisi istisna olmaqla) - qanunvericiliyə uyğun olaraq sənaye və texnologiyalar parkında qeydiyyatla alındıqları hesabat ilindən başlayaraq - 10 il müddətinə.

- 2016-cı il fevralın 1-dən etibarən 7 (yeddi) il müddətində yerli bank və xarici bankın Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən filialı tərəfindən fiziki şəxslərin əmanəti üzrə ödənilən illik faiz gəlirləri, habelə emitent tərəfindən investisiya qiymətli kağızları üzrə ödənilən dividend, diskont (istiqrazların nominalından aşağı yerləşdirilməsi nəticəsində yaranmış fərq) və faiz gəlirləri;

- Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada gəlirlərin və xərclərin uçotunu aparan, ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatla alınmayan və əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) 200.000 manatadək olan rezident müəssisənin təsisçisi (payçısı) və yaxud səhmdarları olan fiziki şəxslərin dividend gəlirləri;

- investisiya təşviqi sənədini almış fərdi sahibkarın həmin sənədi aldığı tarixdən əldə etdiyi gəlirin 50 faizi - 7 il müddətinə;

- Pərakəndə satış qaydasında malların satışının həyata keçirilməsi üzrə ticarət fəaliyyəti və (və ya) ictimai iaşə fəaliyyəti ilə məşğul olan fərdi sahibkar tərəfindən büdcəyə ödənilməli olan gəlir vergisinin məbləği 2019-cu il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə "İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş POS-terminal vasitəsilə nağdsız qaydada aparılan ödənişlərin ümumi gəlirdəki xüsusi çəkisinə uyğun müəyyən edilən verginin 25 faizi həcmində azaldılır.

Bu güzəştin alınması hüququ müəyyən edilərkən vergi orqanında uçotda olan şəxslər tərəfindən POS-terminal vasitəsilə aparılan ödənişlərin məbləği nəzərə alınmır;

- qanuna uyğun olaraq dövlət büdcəsinə olan vergi borclarının silinməsindən əldə olunan gəlir;

- maliyyə bazarlarına nəzarət orqanında qeydiyyatdan keçmiş lotereyalardan pul şəklində əldə edilən uduşların 10 manatadək olan hissəsi;

- vergi ödəyicisinin azı 3 (üç) il ərzində mülkiyyətində olan iştirak payının və ya səhmin təqdim edilməsindən əldə olunan gəlirlərinin 50 faizi;

- Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondu tərəfindən ödənilən maddi yardım (dəstək);

- AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydaya uyğun olaraq AR İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən zəmanət verilmiş kredit üzrə ödəniş edilməsi hallarında borcalanların borclarının ödənilməsinin nəticəsi kimi əldə edilən gəlirləri;

- mikro sahibkarlıq subyekti olan fərdi sahibkarların sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirinin 75 faizi;

- mikro və ya kiçik sahibkarlıq subyekti olan və fərdi sahibkar kimi fəaliyyət göstərən startapların "Startup" şəhadətnaməsi aldığı tarixdən innovasiya fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlir – 3 il müddətinə;

- KOB klasterin iştirakçısı olan fərdi sahibkarın KOB klaster şirkəti ilə bağlanmış müqavilə əsasında təqdim etdiyi mal (iş, xidmət) üzrə əldə etdiyi gəlirin kapital xarakterli xərclərin çəkilməsinə yönəldilən hissəsi – 7 il müddətinə;

- "Məşğulluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin (DOST agentliyinin) haqqı ödənilən ictimai işlərə cəlb etdiyi işçilərinin bu fəaliyyətlə əlaqədar gəlirləri;

- AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicə sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında keçirilən UEFA 2019 Avropa Liqasının final oyunu və UEFA 2020 Futbol çempionatının oyunları ilə əlaqədar malların təqdim edilməsi, işlər görülməsi və xidmətlər göstərilməsinə cəlb olunmuş qeyri-rezident fiziki şəxslərin bu fəaliyyət çərçivəsində qeyri-rezident futbol klublarının oyunçularının və işçilərinin həmin oyunlarla bağlı əldə etdiyi gəlirləri;

- Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq olunmuş qaydada dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilən ixrac təşviqi.

2. Aşağıdakı fiziki şəxslərin hər hansı muzzdlu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 400 manat məbləğində azaldılır:

↪ Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanlarının;

↪ Sovet İttifaqı və Sosialist Əməyi Qəhrəmanlarının;

↪ müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərin;

↪ həlak olmuş, yaxud sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin dul arvadlarının (ərlərinin) və övladlarının;

↪ 1941—1945-ci illərdə arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallar ilə təltif edilmiş şəxslərin;

↪ qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada müharibə veteranı adı almış şəxslərin;

Misal 1. Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanına işlədiyi büdcə təşkilatında yanvar ayı üçün 670 manat əmək haqqı hesablanmışdır. Hesablanmış məbləğdən nə qədər gəlir vergisi tutulmalıdır?

Fiziki şəxsin əsas iş yerində hər hansı muzzdu işlə əlaqədar əldə edilən aylıq gəliri 2500 manatadək olduqda 200 manat gəlir vergisindən azad edilir. Bundan əlavə Azərbaycan Respublikasının Milli Qəhrəmanlarının muzzdu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 400 manat məbləğində azaldılır. Buna görə də onun əmək haqqından 200 və 400 manat çıxılaraq qalan məbləğdən gəlir vergisi tutulmalıdır.

$$(670-200-400)*14\%=9.80 \text{ manat}$$

Misal 2. Müharibə veteranı adı almış fiziki şəxs neft-qaz sahəsində muzzdu işlə əlaqədar 500 manat məbləğində aylıq gəlir əldə edir. Həmin şəxsin vergiyə cəlb olunmalı olan gəliri olmayacaqdır (500 – 200 – 400).

↪ Çernobil AES-də qəza, mülki və ya hərbi təyinatlı atom obyektlərində digər radiasiya qəzaları nəticəsində, habelə nüvə qurğularının hər hansı növləri, o cümlədən nüvə silahı və kosmik texnika ilə bağlı olan sınaqlar, təlimlər və başqa işlər nəticəsində şüa xəstəliyinə və şüa yükü ilə əlaqədar xəstəliyə tutulmuş və ya bu xəstəlikləri keçirmiş şəxslərin.

3. I və II dərəcə əlilliyi olan şəxslərin (müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərdən başqa), sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların hər hansı muzzdu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 200 manat məbləğində azaldılır.

II qrup əmək əlili olan vətəndaş dövlət sektorunda muzzdu işdən aylıq 500 manat məbləğində gəlir əldə edir. Bu şəxsin vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 100 (500 – 200 – 200) manat təşkil edəcəkdir.

4. Aşağıdakı fiziki şəxslərin hər hansı muzzdu işdən vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 100 manat məbləğində azaldılır:

↪ həlak olmuş, yaxud sonralar vəfat etmiş döyüşçülərin valideynləri, habelə vəzifələrinin icrası zamanı həlak olmuş dövlət qulluqçularının valideynləri və arvadları (ərləri). Bu şəxslərin arvadlarına (ərlərinə) güzəşt o halda verilir ki, onlar təkrar nikaha girmiş olmasınlar;

↪ 1990-cı il yanvarın 20-də SSRİ qoşunlarının müdaxiləsi nəticəsində, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün müdafiəsi zamanı həlak olmuş şəxslərin valideynləri və arvadları (ərləri). Bu şəxslərin arvadlarına (ərlərinə) güzəşt o halda verilir ki, onlar təkrar nigaha girmiş olmasınlar;

↪ Əfqanıstana və döyüş əməliyyatları aparılan başqa ölkələrə göndərilmiş hərbi qulluqçular və təlim-yoxlama toplanışlarına çağırılmış hərbi vəzifəlilər;

↪ daimi qulluq tələb edən uşaqlıqdan və ya I dərəcə əlilliyi olan şəxsə baxan və onunla birlikdə yaşayan valideynlərdən biri (özlərinin istəyi ilə), arvad (ər), himayəçi və ya qəyyum;

↪ məcburi köçkünlər və onlara bərabər tutulan şəxslər. Bu güzəşt mənzil qanunvericiliyinə və ya mülki hüquqi əqdlərə əsasən ayrıca mənzil sahəsi əldə etməsi nəticəsində daimi məskunlaşmış şəxslərə şamil edilmir.

Misal 1. Məcburi köçkün statusu olan məskunlaşmamış vətəndaş dövlət sektoruna aid olan əsas iş yerində muzzdlu işlə əlaqədar 380 manat aylıq gəlir əldə edir. Həmin şəxsin vergiyə cəlb olunan gəliri 80 (380 – 200 – 100) manat təşkil edəcəkdir.

Misal 2. Dövlət sektoruna aid olan müəssisədə əsas iş yeri üzrə çalışan və ayrıca mənzil sahəsi əldə edərək daimi məskunlaşmış məcburi köçkünə yanvar ayı üçün 420 manat əmək haqqı hesablanmışdır. Bu halda hesablanmış gəlir vergisini müəyyən edin.

Şəxsin aylıq gəliri 2500 manatadək olduğundan 200 manat məbləğində gəlir vergisindən azadolma tətbiq edilir. Məcburi köçkünlər və onlara bərabər tutulan şəxslər mənzil qanunvericiliyinə və ya mülki hüquqi əqdlərə əsasən ayrıca mənzil sahəsi əldə edərək daimi məskunlaşmışlarsa, bu şəxslərə 100 manat güzəşt tətbiq edilmir. Yəni bu məcburi köçkün yanvar ayı üçün aldığı əmək haqqından $(420-200)*14\%=30.80$ manat gəlir vergisi ödəyəcəkdir.

5. Qohumluq dərəcəsindən asılı olmayaraq himayəsində azı üç nəfər, o cümlədən gündüz təhsil alan 23 yaşınadək şagirdlər və tələbələr olan ər və ya arvaddan birinin vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 50 manat məbləğində azaldılır. Bu qayda uşaqların 18 yaşa, tələbələrin və şagirdlərin 23 yaşa çatdığı ilin sonunadək, habelə uşaqların və himayədəkilərin öldüyü hallarda ölüm ilinin sonunadək saxlanılır. Fiziki şəxslərin vergi tutulan gəliri uşağın doğulduğu və himayədə olanın himayəyə götürüldüyü aydan başlayaraq azaldılır. Himayədə olanların sayı il ərzində azaldıqda (uşaqların ölüm halları istisna olmaqla) himayədə olanların sayının azaldığı aydan sonrakı aydan başlayaraq onların saxlanması üçün məbləğin çıxılmasına xitam verilir.

Misal 1. Dövlət sektoruna aid olan əsas iş yeri üzrə aylıq əmək haqqı 300 manat, himayəsində 15 və 17 yaşlı məktəbli qızları, 22 yaşlı ali məktəbdə gündüz təhsil alan oğlu və orta məktəbdə işləyən, 180 manat əmək haqqı alan arvadı olan vətəndaş Məmmədovun gəlir vergisinə cəlb edilən gəlirini müəyyənləşdirək. Ər və arvadın aylıq gəlirləri 2500 manatadək olduğundan onların hər ikisinə 200 manat məbləğində gəlir vergisindən azadolma tətbiq edilir. Himayədəki şəxslərə görə güzəşt isə ər və ya arvaddan birinə verilir. Güzəştdən istifadə etmək hüququnu özləri müəyyənləşdirirlər. Əgər ər güzəştdən istifadə edirsə, onun vergi hesablanan gəliri 50 (300 – 200 – 50) manat təşkil edəcəkdir.

Misal 2. 10-18 yaşlarında dörd uşaq olan ailədə fiziki şəxsin (ərin) maaşı 540 manat, həyat yoldaşının (arvadın) maaşı isə 280 manatdır. Onların hər ikisi dövlət sektorunda işləyir. Güzəştin ərə tətbiq edildiyini nəzərə alsaq, ayrı-ayrılıqda ər və arvadın aylıq gəlirlərindən tutulan gəlir vergisinin məbləğini göstərin.

Himayəsində azı üç nəfər olan ər və ya arvaddan birinin vergi tutulmalı olan aylıq gəliri 50 manat azaldılır. Ər və arvadın aylıq gəlirləri 2500 manatadək olduğundan 200 manat məbləğində gəlir vergisindən azadolma tətbiq edilir. Bu halda ər və arvadın aylıq gəlirlərindən ayrı-ayrılıqda tutulan gəlir vergisinin məbləği aşağıdakı kimi hesablanacaq:

$$(540-200-50)*14\% = 40.60 \text{ manat}$$

$$(280-200)*14\%=11.20 \text{ manat}$$

6. Aşağıdakılar himayədə olanlara aid edilmirlər:

- təqaüd, pensiya və işsizlikdən sığorta ödənişi alan şəxslər (uşaqlardan başqa);
- dövlət təminatında olan şəxslər (texniki-peşə məktəblərinin şagirdləri, uşaq və körpə evlərində tərbiyə alanlar);
- xüsusi məktəblərin şagirdləri və internat evlərində olan, saxlanmasına görə qəyyumlardan haqq alınmayan uşaqlar, habelə tam dövlət təminatındakı məktəblər yanında internatlarda olan uşaqlar.

7. Fiziki şəxsin 400, 200 və 100 manat güzəşt hüququ olduqda, ona bu güzəştlərdən biri, məbləğcə ən böyük olanı verilir.

Məskunlaşmamış məcburi köçkün statusu olan fiziki şəxs II qrup əmək əlilidir və onun himayəsində 3 nəfər 18 yaşına çatmamış uşaq vardır. Həmin şəxsin dövlət sektorunda muzzdlu işlə əlaqədar aylıq gəliri 470 manat olduqda onun ödəməli olduğu gəlir vergisini hesablayaq.

Muzzdlu işlə əlaqədar fiziki şəxsin 4 halda güzəşt hüququ vardır. Bunlardan ikisi (II qrup əmək əlili olması və məskunlaşmamış məcburi köçkün statusunun olması) 200 manat və 100 manat həddində olan güzəştlərə aid olduğundan bu güzəştlərdən yalnız biri, məbləğcə böyük olanı verilir. Misalda məbləğcə böyük olan 200 manat miqdarında olan güzəştdir. Aylıq gəliri 2500 manatadək olduğundan 200 manat və himayəsində 3 nəfərin olmasına görə 50 manat güzəşt yuxarıda göstərilən güzəştlərə aid olmadığından bu güzəştlərdən paralel olaraq digər güzəştlə birlikdə istifadə etmək hüququ vardır. Deyilənləri nəzərə alaraq fiziki şəxsin vergi tutulmalı olan gəliri 20 (470–200–200–50) manat olacaqdır. Fiziki şəxsin ödəməli olduğu gəlir vergisinin məbləği 2,80 (20 x 14%) manat təşkil edəcəkdir.

8. Əmək haqqından tutulan vergi hesablanarkən fiziki şəxslərin bu maddədə sadalanan vergi güzəştləri hüququ Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyənləşdirilmiş sənədlərin təqdim edildiyi andan yaranır və yalnız fiziki şəxsin əsas iş yerində (əmək kitabçasının olduğu yerdə) həyata keçirilir.

Müharibə əlili statusuna malik vergi ödəyicisi iki fərqli dövlət müəssisəsində çalışmaqda ay ərzində 950 manat gəlir əldə etmişdir. Vergi ödəyicisinin əsas iş yerindən aldığı əmək haqqı 500 manat, əlavə iş yerində aldığı əmək haqqı isə 450 manatdır. Qanunla müəyyən edilmiş güzəştləri nəzərə almaqla aylıq gəlir vergisini hesablayaq. Fiziki şəxs iki fərqli müəssisədə çalışdığından güzəşt hüququ yalnız əsas iş yeri olan müəssisədə tətbiq olunur. Əsas iş yerindən aldığı əmək haqqından vergi tutulmayacaqdır (500-200-400). Əlavə iş yerində aldığı əmək haqqı üzrə heç bir güzəşt verilmir. Buna görə əlavə iş yerindən 63 (450 x 14%) manat gəlir vergisi hesablanır.

1.2. HÜQUQİ ŞƏXSLƏRİN MƏNFƏƏT VERGİSİ

Vergi ödəyiciləri

- Azərbaycan Respublikasında rezident və qeyri-rezident müəssisələr, habelə sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlir əldə edən qeyri-kommersiya təşkilatları mənfəət vergisinin ödəyiciləridir.

- Fiziki şəxs olmayan hər hansı xarici şəxs Vergi Məcəlləsinin 137-ci maddəsinə uyğun olaraq birgə sahibkarlıq fəaliyyətinin obyektini kimi baxılmalı olmadığını sübut etməyincə, bu fəslin məqsədləri üçün ona müəssisə kimi baxılır.

- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq yaradılmış hüquqi şəxslərin sərbəst balansla, cari və ya digər hesablara malik olan filialları, struktur bölmələri və ya digər ayrıca bölmələri mənfəət vergisinin ödəyiciləri hesab edilmirlər.

Vergitutma obyektini

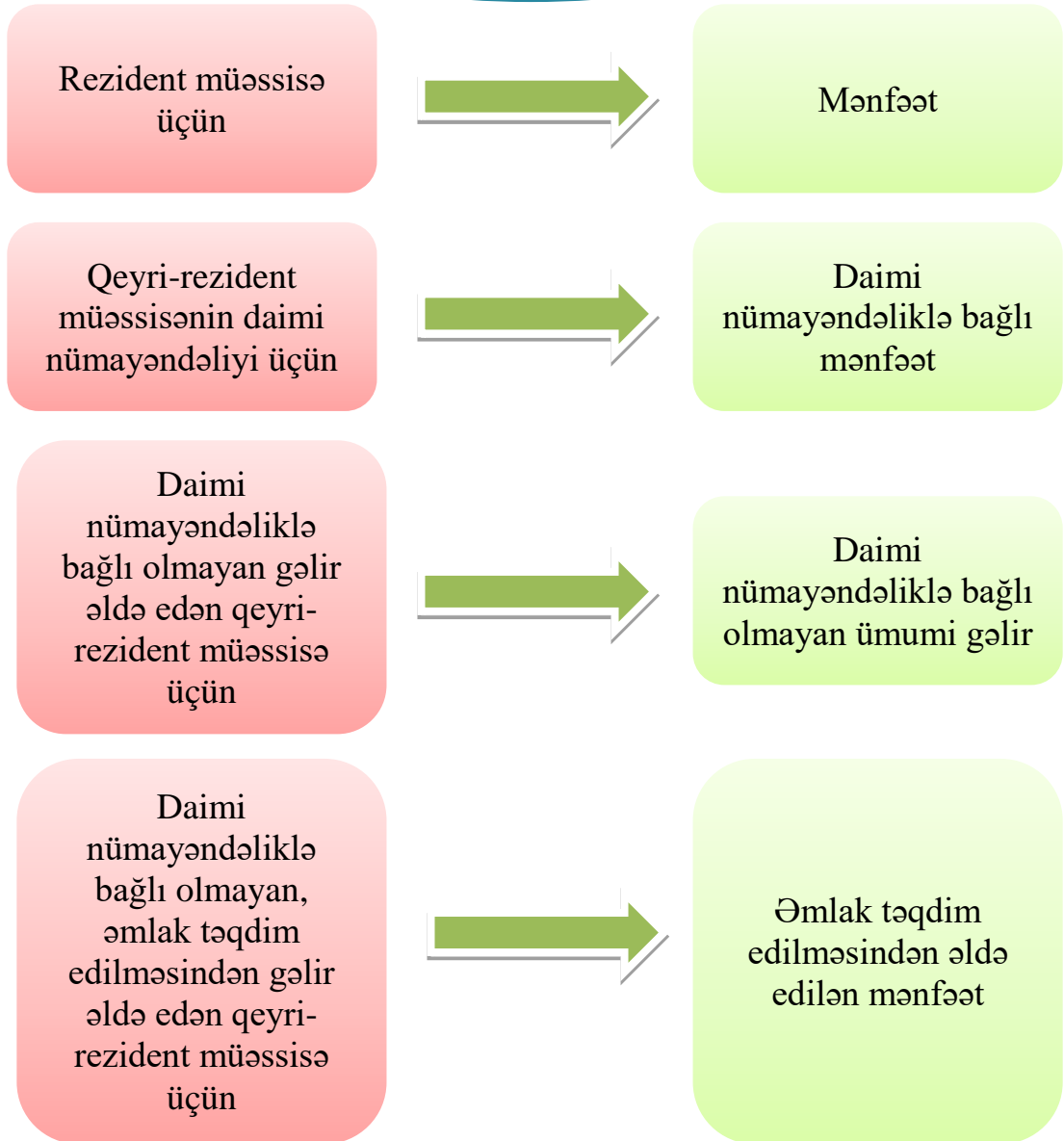
- Rezident müəssisə üçün vergitutma obyektini onun mənfəətidir. Vergi ödəyicisinin bütün gəlirləri, o cümlədən onun Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında daimi nümayəndəlikləri vasitəsilə əldə etdiyi gəlirləri, Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında əldə etdiyi dividend, faiz, royalti (vergidən azad edilən gəlirdən başqa) ilə bu Məcəllənin X fəslində göstərilən, gəlirdən çıxılan xərc (vergidən azad edilən gəlirlər üzrə çəkilən xərclərdən başqa) arasındakı fərq mənfəətdir.

- Azərbaycan Respublikasında özünün daimi nümayəndəliyi vasitəsilə fəaliyyət göstərən qeyri-rezident müəssisəsi bu fəaliyyətdən əldə etdiyi mənfəətdən, yəni daimi nümayəndəliyi ilə bağlı Azərbaycan mənbəyindən əldə etdiyi ümumi gəlirinin Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq həmin gəlirin əldə edilməsinə çəkilən xərclər çıxıldıqdan sonra qalan məbləğindən vergi ödəyir.

- Qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyi ilə bağlı olmayan ümumi gəliri, Vergi Məcəlləsinin 125-ci maddəsində nəzərdə tutulduğu hallarda xərclər çıxılmadan ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunur.

- Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliklə bağlı olmayan əmlak təqdim edilməsindən gəlir əldə edən qeyri-rezident müəssisəsinin təqvim ili ərzində Azərbaycan mənbəyindən əldə etdiyi bu növ ümumi gəlirindən Vergi Məcəlləsində göstərilən və həmin dövrdə bu cür gəlirə aid olan xərclər çıxıldıqdan sonra vergi tutulur.

Mənfəət vergisinin vergitutma obyektı

- Əsas vəsaitlərin (vəsaitin) yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan artım (yenidən qiymətləndirilmə nəticəsində yaranan müsbət fərq) mənfəət vergisinin vergitutma obyektı deyildir.

- Hüquqi şəxsin nizamnamə kapitalındakı iştirak payı və ya səhmlər xalis aktivlərin iştirak payı və ya səhmlərə mütənasib dəyərindən yuxarı qiymətə təqdim edildikdə faktiki təqdim etmə qiyməti ilə nizamnamə kapitalındakı iştirak payının və ya səhmin nominal dəyəri arasındakı fərq, iştirak payı və ya səhmlər xalis aktivlərin iştirak payı və ya səhmlərə mütənasib dəyərindən aşağı qiymətə (güzeştli qiymətlə) təqdim edildikdə isə alqı-satqı müqaviləsinin bağlanıldığı tarixə xalis aktivlərin mütənasib dəyəri ilə nizamnamə kapitalındakı iştirak payının nominal dəyəri arasındakı fərq vergiyə cəlb edilən mənfəətdir.

İştirak payları və ya səhmlər nominal qiymətdən yuxarı qiymətə alınmışdırsa, həmin iştirak paylarının və ya səhmlərin təqdim edilməsi zamanı gəlirdən çıxılan xərclər bu aktivlərin faktiki satınalma qiyməti ilə nəzərə alınır.

Verginin dərəcələri

- Müəssisələrin mənfəətindən **20 faiz** dərəcəsi ilə vergi tutulur.

Birgə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan iki hüquqi şəxsin 2016-cı ildə həmin fəaliyyətdən əldə etdikləri ümumi gəlirləri 650 000 manat, bu gəlirlərin əldə edilməsi ilə bağlı xərcləri isə 370 000 manat olmuşdur. Həmin şəxslərdən birinin həmin birgə fəaliyyətdə olan iştirak payının 40 faiz olduğunun nəzərə alsaq, digər payçı şəxs hansı məbləğdə mənfəət vergisi ödəməlidir?

İlk növbədə hüquqi şəxslərin birgə əldə etdikləri mənfəətin məbləğini müəyyənləşdirək:
 $650000 - 370000 = 280000$ manat.

Digər payçı şəxsin ümumi mənfəətdəki payını və mənfəət vergisinin məbləğini müəyyənləşdirək:

$280000 * 60 : 100 = 168000$ manat.

$168000 * 20\% = 33600$ manat.

- Qeyri-rezidentin daimi nümayəndəliyinin fəaliyyəti ilə bağlı olmayan, lakin Azərbaycan mənbəyindən əldə edilən ümumi gəlirindən (ƏDV və aksizlər çıxılmaqla) Vergi Məcəlləsinin 125-ci maddəsində göstərilən dərəcələrlə vergi tutulur.

Azadolmalar və güzəştlər

1. Vergidən azaddır:

- xeyriyyə təşkilatlarının gəliri — sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirdən başqa;

Misal 1. Xeyriyyə təşkilatı əlillər evinə yardım göstərilməsi ilə məşğul olur. Bu məqsədlə həmin təşkilata müxtəlif hüquqi və fiziki şəxslərdən vəsait daxil olur. Xeyriyyə təşkilatına məxsus olan idman kompleksindən sahibkarlıq məqsədləri üçün istifadə edilməsindən əldə edilən mənfəət də tamamilə xeyriyyə məqsədləri üçün istifadə olunur. Bu halda xeyriyyə təşkilatına müxtəlif hüquqi və fiziki şəxslərdən daxil olan vəsaitlər mənfəət vergisindən azaddır. Lakin idman kompleksindən əldə edilən mənfəət isə tam məbləğdə vergiyə cəlb edilməlidir.

Misal 2. Xeyriyyə təşkilatının özünə məxsus geyim sexi ilə əlaqədar sahibkarlıq fəaliyyətindən 2016-cı ildə əldə etdiyi illik ümumi gəliri 52000 manata bərabərdir. Həmin geyim sexində istehsal edilən malların satışından əldə olunan gəlirdən onların istehsalı ilə əlaqədar 33000 manat məbləğində xərclər çıxıldıqdan sonra qalan 19000 manat

məbləğində mənfəət xeyriyyə məqsədilə kimsəsiz uşaqlara yardıma sərf edilmişdir. Bu fəaliyyəti ilə bağlı xeyriyyə təşkilatı hansı məbləğdə vergi ödəməli idi?

Müəssisənin mənfəətini müəyyənləşdirək:

$52000 - 33000 = 19000$ manat.

Vergi Məcəlləsinin 106.1.1. maddəsinə görə xeyriyyə təşkilatlarının sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirlərdən başqa digər gəlirləri vergidən azadırlar.

Deməli, müəssisə aşağıdakı kimi hesablanan məbləğdə mənfəət vergisi ödəməli idi:

$19000 * 20\% = 3800$ manat.

- qeyri-kommersiya təşkilatlarının aldıkları əvəzsiz köçürmələr, üzvlük haqları və ianələr;
- beynəlxalq, dövlətlərarası və hökumətlərarası təşkilatların gəlirləri — sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri gəlirdən başqa;
- dövlət hakimiyyəti orqanlarının, büdcə təşkilatlarının, yerli özünüidarəetmə orqanlarının və dövlətin adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin gəlirləri (sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlir istisna olmaqla);
- Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının, onun qurumlarının, Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondunun, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun, habelə Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun gəlirləri;
- alınmış sığorta ödənişləri (həmin sığorta hadisəsi ilə əlaqədar zərərə aid edilən məbləğlərdən başqa);
- təhsil müəssisələrinin, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsil alması üçün yaradılmış xüsusi təhsil müəssisələrinin mənfəəti – mənfəətin dividendlərin ödənilməsinə yönəldilən hissəsi istisna olmaqla;
- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq dövlət büdcəsinə olan vergi borclarının silinməsindən əldə olunan gəlir.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda hüquqi şəxsin qərarı ilə onun özünün və onun tam mülkiyyətində olan rezident törəmə müəssisələrinin birinin balansından digərinin balansına əvəzsiz olaraq verilən aktivlərin dəyəri;
- Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin qərarına əsasən bir hüquqi şəxsin balansından əvəzsiz olaraq digər şəxsin balansına verilmiş əsas vəsaitlərin dəyəri;
- neft-qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü, ixrac boru kəmərləri haqqında və bu qəbildən olan digər sazişlərə uyğun olaraq əsas fondların, daşınar əmlakın və digər aktivlərin hər hansı şəkildə həmin sazişlərdə Azərbaycan Respublikasını təmsil edən tərəfə təqdim edilməsi üzrə əməliyyatlar;
- Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin qərarına əsasən yaradılan sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının idarəedici təşkilatının və ya operatorunun mənfəətinin sənaye,

yaxud texnologiyalar parklarının infrastrukturunun tikintisinə və saxlanılmasına yönəldilmiş hissəsi;

- Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin qərarına əsasən yaradılan sənaye, yaxud texnologiyalar parklarının rezidenti olan hüquqi şəxslərin sənaye və texnologiyalar parkındakı fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlir - qanunvericiliyə uyğun olaraq sənaye və texnologiyalar parkında qeydiyyatla alındıqları hesabat ilindən başlayaraq - 10 il müddətinə.

- kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan (o cümlədən, sənaye üsulu ilə) hüquqi şəxslərin bu fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlirləri - 2014-cü il yanvarın 1-dən 10 il müddətinə;

- məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin və uşaq evlərinin bu fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlirləri 2014-cü il yanvarın 1-dən 10 il müddətinə;

- "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən hüquqi şəxslərə ödənilən kompensasiya;

- investisiya təşviqi sənədini almış hüquqi şəxsin həmin sənədi aldığı tarixdən əldə etdiyi mənfəətin 50 faizi - 7 il müddətinə;

- paylarının (səhmlərinin) 51 və daha artıq faizi birbaşa və ya dolayısı ilə dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər və dövlətin adından yaradılan publik hüquqi şəxslər istisna olmaqla, vergi ödəyicisinin hesabat ilinin mənfəətinin 10 faizindən çox olmayan hissəsinin Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilən meyarlara cavab verən elm, təhsil, səhiyyə, idman və mədəniyyət sahəsində fəaliyyət göstərən müəssisə, idarə və təşkilatlara köçürülən hissəsi – 2019-cu il 1 yanvar tarixdən 10 il müddətinə. Bu maddənin müddəaları yalnız nağdsız qaydada ödənilən xərclərə münasibətdə tətbiq edilir.

- vergi ödəyicisinin azı 3 (üç) il ərzində mülkiyyətində olan iştirak payının və ya səhmin təqdim edilməsindən əldə olunan gəlirlərinin 50 faizi;

- mikro sahibkarlıq subyekti olan hüquqi şəxslərin sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdikləri mənfəətin 75 faizi;

- KOB klaster şirkətinin mənfəəti – KOB klaster şirkətinin KOB klaster şirkətlərinin reyestrinə daxil edildiyi tarixdən 7 il müddətinə;

- KOB klasterin iştirakçısı olan hüquqi şəxsin KOB klaster şirkəti ilə bağlanmış müqavilə əsasında təqdim etdiyi mal (iş, xidmət) üzrə əldə etdiyi mənfəətin kapital xarakterli xərclərin çəkilməsinə yönəldilən hissəsi – 7 il müddətinə;

- mikro və ya kiçik sahibkarlıq subyekti olan və hüquqi şəxs kimi fəaliyyət göstərən startapların "Startap" şəhadətnaməsi aldığı tarixdən innovasiya fəaliyyətindən əldə etdikləri mənfəəti – 3 il müddətinə;

- "Məşğulluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin (DOST) haqqı ödənilən ictimai işlərin təşkili ilə bağlı fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlir;

- AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicə sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında

keçirilən UEFA 2019 Avropa Liqasının final oyunu ilə əlaqədar UEFA-nın, onun yaratdığı qeyri-rezident hüquqi şəxslərin, qeyri-rezident futbol klublarının (assosiasiyalarının) həmin oyunla bağlı əldə etdiyi gəlirləri;

- AR Prezidentinin müəyyən etdiyi qaydada Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası tərəfindən verilmiş təsdiqedicə sənəd əsasında Azərbaycan Respublikasında keçirilən UEFA 2020 Futbol çempionatının oyunları ilə əlaqədar UEFA-nın, onu təmsil edən və onun yaratdığı qeyri-rezident hüquqi şəxslərin, habelə qeyri-rezident futbol klublarının (assosiasiyalarının) çempionatla bağlı əldə etdiyi gəlirləri;

- Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq olunmuş qaydada dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilən ixrac təşviqi;

- Azərbaycan Respublikasında keçirilən Formula 1 və Formula 2 yarışlarına aid qeyri-maddi aktivlər üzərində müəllif hüquqlarından istifadə olunmasına, yaxud istifadə hüquqlarının verilməsinə görə Gənclər və İdman Nazirliyi ilə bağlanmış müqavilə əsasında onun tərəfindən qeyri-rezident hüquqi şəxsə ödənilən royalti gəlirləri - 2018-ci il yanvarın 1-dən 6 il müddətinə.

Əlilliyi olan şəxslərin qeyri-hökumət təşkilatlarına məxsus olan işçilərinin ümumi sayının azı 50 faizi əlilliyi olan şəxslərdən ibarət olan istehsal müəssisələrinin mənfəət vergisinin dərəcəsi 50 faiz azaldılır.

Misal 1. Korlar cəmiyyətinə məxsus sap istehsalı ilə məşğul olan müəssisənin ştatda olan 30 işçisindən 19 nəfəri əlildir. Müəssisənin 2016-cı ildə əldə etdiyi mənfəətinin məbləği 12.000 manat olmuşdur. Bu halda həmin müəssisənin ödəməli olduğu mənfəət vergisinin məbləği aşağıdakı kimi müəyyən edilə bilər:

$$(12.000 \times 20\%) \times 50 \% = 1.200 \text{ manat.}$$

Misal 2. İşçilərinin ümumi sayı 42 nəfərdən ibarət olan və əlillərin ictimai təşkilatına məxsus olan istehsal müəssisəsində 30 nəfər müharibə əlili daimi iş ilə təmin olunmuşdur. Bu istehsal müəssisəsinin 2016-cı il üçün illik ümumi gəliri 19000 manat, həmin gəlirin əldə edilməsi ilə bağlı xərcləri isə 11000 manat olmuşdur. 2016-cı il üçün vergi bəyannaməsi təqdim edərkən həmin müəssisə dövlət büdcəsinə hansı miqdarda mənfəət vergisi ödəməlidir?

2016-cı il üçün müəssisənin mənfəətini müəyyənləşdirək:

$$19000 - 11000 = 8000 \text{ manat.}$$

Vergi Məcəlləsinin 106.2-ci maddəsinə görə əlillərin ictimai təşkilatlarına məxsus olan işçilərinin ümumi sayının azı 50 faizi əlillərdən ibarət olan istehsal müəssisələrinin mənfəət vergisinin dərəcəsi 50 faiz azaldığından müəssisənin mənfəət vergisi aşağıdakı kimi hesablanacaqdır:

$$8000 * 50/100 * 20\% = 800 \text{ manat.}$$

Bu güzəştlərin alınması hüququ müəyyən edilərkən işçilərin orta siyahı sayına əvəzçilik, podrat müqavilələri və mülki-hüquqi xarakterli digər müqavilələr üzrə işləyən *əilliyi olan şəxslər, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlar* daxil edilmir.

Pərakəndə satış qaydasında malların satışının həyata keçirilməsi üzrə ticarət fəaliyyəti və (və ya) ictimai işə fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxslər tərəfindən büdcəyə ödənilməli olan mənfəət vergisinin məbləği 2019-cu il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə "İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş POS-terminal vasitəsilə nağdsız qaydada aparılan ödənişlərin ümumi gəlirdəki xüsusi çəkisinə uyğun müəyyən edilən verginin 25 faizi həcmində azaldılır.

Bu güzəştin alınması hüququ müəyyən edilərkən vergi orqanında uçotda olan şəxslər tərəfindən POS-terminal vasitəsilə aparılan ödənişlərin məbləği nəzərə alınmır.

Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada gəlirlərin və xərclərin uçotunu aparan, ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan alınmayan və əməliyyatlarının həcmi ardıcıl 12 aylıq dövrün istənilən ayında (aylarında) 200.000 manatadək olan rezident müəssisənin təsisçisi (payçısı) və yaxud səhmdarları olan hüquqi şəxslərin dividend gəlirləri vergidən azaddır.

Nəzarət sualları.

1. Gəlir vergisinin ödəyiciləri kimlərdir?
2. Rezident fiziki şəxs üçün gəlir vergisi üzrə vergitutma obyektı nədir?
3. Məşğulluqdan və ya əmlakın təqdim edilməsindən gəlir əldə edən qeyri-rezident fiziki şəxs üçün gəlir vergisinin vergitutma obyektı nədir?
4. Vergitutma məqsədləri üçün gəlir dedikdə nə başa düşülür?
5. Muzdlu işlə əlaqədar alınan gəlirlər hansılardır?
6. Muzdlu işə aid olmayan fəaliyyətdən gəlirlər hansılardır?
7. Sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlər hansılardır?
8. Qeyri - sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlər hansılardır?
9. Aylıq gəlirdən hansı dərəcələrlə vergi tutulur?
10. Qeyri-sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə illik gəlirdən hansı dərəcələrlə vergi tutulur?
11. Gəlir vergisi üzrə hansı azadolma və güzəştlər tətbiq edilir?
12. Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi üzrə vergi ödəyiciləri kimlərdir?
13. Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi üzrə vergitutma obyektı dedikdə nə başa düşülür?
14. Mənfəət vergisinin dərəcəsi nə qədərdir?
15. Mənfəət vergisi üzrə hansı azadolmalar və güzəştlər nəzərdə tutulmuşdur?

Müstəqil öyrənmə üçün tapşırıqlar.

1. Vergi Məcəlləsinin 96.1-ci maddəsinə görə xüsusi notarius tərəfindən bir ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariat hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlar (xərclər nəzərə alınmadan) vergitutma obyektidir. Bu haqlara notariat hərəkətlərinə görə alınan dövlət rüsumları da aiddirmi?
2. Vergi Məcəlləsinin 96.4-cü maddəsinə görə “məşğulluqdan gəlir əldə edən qeyri-rezident fiziki şəxs Azərbaycan mənbəyindən təqvim ili ərzində əldə etdiyi bu növ ümumi gəlirin bu Məcəllədə müəyyənləşdirilən, həmin dövrdə bu gəlirə aid olan və ondan çıxılan xərclər qədər azaldılan məbləği üzrə gəlir vergisinin ödəyicisidir”. Burada “məşğulluqdan gəlir” dedikdə hansı gəlirlər başa düşülür?
3. Vergi Məcəlləsinin 97.3.3-cü maddəsində qeyd edilən vergilərdən azad edilən gəlirlərdən və əsas vəsaitlərin (vəsaitin) yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan artımdan başqa digər gəlirlərə hansı gəlirləri nümunə göstərmək olar?
4. Vergi Məcəlləsinin 98.2.1-ci maddəsində qeyd edilir ki, fiziki şəxsə banklararası kredit hərracında olan faiz dərəcəsindən aşağı faiz dərəcəsi ilə ssuda verildiyi halda - bu tipli ssudalar üzrə banklararası kredit hərracında olan faiz dərəcəsinə uyğun faizlə ödənməli olan məbləğlə aşağı faiz dərəcəsinə uyğun ödənməli olan məbləğ arasındakı fərq müddətli işlə əlaqədar alınan gəlirə aid edilir. Bütün hüquqi şəxslər və ya fərdi sahibkarlar öz işçilərinə ssuda verə bilərmə?
5. Faktiki ezamiyyə xərcləri norma daxilində ezamiyyə xərclərinin məbləğindən artıq olarsa, həmin artıq hissənin əvəzinin ödənilməsi müddətli işlə əlaqədar alınan gəlirə daxil edilirmi?
6. İşəgötürən öz işçisinə bazar qiyməti 118 manat (ƏDV ilə birlikdə) olan məhsulu hədiyyə vermişdir. Burada 118 manat bütövlükdə, yoxsa 18 manat ƏDV məbləği istisna edilməklə işçinin aylıq gəlirinə daxil edilməlidir?
7. Vergi Məcəlləsinin 102.1.3-cü maddəsində göstərilir ki, fiziki şəxslərin təqvim ili ərzində aldığı hədiyyələrin dəyərinin 1000 manatadək olan hissəsi gəlir vergisindən azaddır. Bu qayda işəgötürən tərəfindən işçiyə verilən hədiyyələrə də aiddirmi?
8. İşəgötürən işçiyə əmək haqqından əlavə aylıq yemək pulu da ödəyirsə, həmin ödəniş gəlir vergisinə cəlb olunmalıdırmi? Fikrinizi Vergi Məcəlləsinin 98.5-ci maddəsi ilə əlaqələndirin.
9. Vergi Məcəlləsinin 99.2-ci maddəsində Vergi Məcəlləsinin 141-ci maddəsinə uyğun olaraq ehtiyatların azalmasından gəlir fiziki şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirinə aid edilmişdir. Burada fərdi sahibkar tərəfindən ayrılan və gəlirdən çıxılan hansı ehtiyatların azalmasından söhbət gedir?
10. Vergi Məcəlləsinin 99.3.8-ci maddəsində vergi ödəyicisinin aktivlərinin ilkin qiymətinin artdığını göstərən hər hansı digər gəlir dedikdə hansı gəlirlər başa düşülür?
11. Vergi Məcəlləsinin 103.1-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasında rezident və qeyri-rezident müəssisələr mənfəət vergisinin ödəyiciləridir. Müəssisə anlayışı isə Vergi Məcəlləsinin 13.2.39-cu maddəsində verilmişdir. Əgər publik hüquqi şəxsin sahibkarlıq fəaliyyətindən gəliri olarsa, onlar mənfəət vergisinin ödəyiciləri hesab edilə bilərlərmi?
12. Vergi Məcəlləsinin 103.2-ci maddəsinə (Fiziki şəxs olmayan hər hansı xarici şəxs bu Məcəllənin 137-ci maddəsinə uyğun olaraq birləşmiş sahibkarlıq fəaliyyətinin obyektini kimi

baxılmalı olmadığını sübut etməyincə, bu fəsilin məqsədləri üçün ona müəssisə kimi baxılır) necə başa düşürsünüz?

13. Məlumdur ki, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan (o cümlədən, sənaye üsulu ilə) hüquqi şəxslərin bu fəaliyyətdən əldə etdikləri gəlirləri - 2014-cü il yanvarın 1-dən 10 il müddətinə mənfəət vergisindən azaddır. Kənd təsərrüfatı məhsullarına hansı məhsullar aiddir və onları əməl məhsullarından necə fərqləndirmək olar?
14. "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması zamanı onun üzərində yerləşən tikiliyə görə hüquqi şəxslərə ödənilən kompensasiya mənfəət vergisindən azadırmı?
15. Əlillərin və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarına məxsus olan, işçilərinin ümumi sayının azı 50 faizi əlillərdən və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərdən ibarət olan xidmət müəssisələrinin mənfəət vergisinin dərəcəsi 50 faiz azaldılırmı?
16. Əgər ödəniş, misal üçün dividend fiziki şəxsə natural formada edilirsə ödəmə mənbəyində gəlir vergisi hansı vəsait hesabına tutulmalıdır?
17. İşçilərin sosial xarakterli xərcləri dedikdə nə başa düşülür?

Ədəbiyyat.

1. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi.
2. “Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və bu Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30.08.2000-ci il tarixli, 393 nömrəli fərmanı.
3. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi
4. “Ezamiyyə xərclərinin normaları haqqında” AR Nazirlər Kabinetinin 25.01.2008-ci il tarixli 14 nömrəli Qərarı
5. F.Ə. Məmmədov, A.F. Musayev və başqaları “Vergilər və vergitutma”. Bakı – 2010. 508 s.
6. “Müalicə-profilaktik yeməklərə, süd və ona bərabər tutulan digər məhsullara və vasitələrə sərf olunan xərclərin, həmçinin dəniz nəqliyyatında üzücü heyətə verilən yemək xərclərinin normalarının müəyyən edilməsi barədə” AR NK-nin 04.06.2007-ci il tarixli 89 nömrəli Qərarı
7. “Əmək haqqından tutulan vergi hesablanarkən fiziki şəxslərin vergi güzəştləri hüququnun müəyyənləşdirilməsi üçün sənədlərin Siyahısının təsdiq edilməsi barədə” AR NK-nin 04.01.2001-ci il tarixli 4 nömrəli Qərarı
8. “AR VM-nin 106.1.9-cu, 106.1.10-cu və 122.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş vergi azadolmaları hallarının müəyyən edilməsi Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında AR Prezidentinin 2012-ci il 13 dekabr tarixli 762 nömrəli Fərmanı.

